

Atskaite par dalību seminārā „Godīgas pārtikas ķēdes visiem” (*A Fair Food Chain for All*)

03. 12. 2013., Brisele, Eiropas Parlaments

Semināra kopsavilkums:

- Neefektīvas ir tās saimniecības, kuru apgrozījums ir mazāks nekā gada laikā saņemtie ES un valsts atbalsti;
- Godīgas tirdzniecības rezultātā ieguvēji būs gan patērētāji, gan tirgotāji;
- Pērkot 2 vistas, ir jāmaksā tikai par vienu – neviens neaizdomājas, ka otru vistu nedāvina lielveikals, bet gan lauksaimnieks;
- Lauksaimnieks vienmēr sedz izmaksas – jebkurā tirdzniecības darījuma rezultātā.
- Runājot par pārtikas piegādes ķēdēm, jāatceras par ārpus Eiropas piegādātājiem un ES pārtikas piegādes sadarbību;
- Vācijā likumdošana nodrošina godīgas pārtikas piegādes ķēdes;
- Lielveikalu ķēdes panāk, ka ražotāji kļūst par lielveikala zīmola produkcijas ražotājiem, bet tādējādi lauksaimnieki paši vairs nespēj atgriezties tirgū ar savu zīmolu;
- Nav iespējams panākt taisnīgu pārtikas piegādes ķēžu darbību, ja netiek iesaistīti lauksaimnieki. Šobrīd lauksaimnieki tiek iesaistīti nepietiekami šī jautājuma risināšanā;
- kā veiksmīgs piemērs godīgas pārtikas tirdzniecības sistēmas veidošanai tiek minēts Lielbritānijā izveidotais pārtikas preču tirgus tiesnesis (*adjudicator*);
- Portugāle ir ieviesusi platformu, kā uzdevums ir uzraudzīt godīgas pārtikas tirdzniecības vides veidošanos valstī;
- Godīgas pārtikas ķēdes nodrošinās lielāku piedāvājumu patērētājiem, godīgu konkurenci starp ražotājiem, uzņēmējdarbības iespējas lauksaimniekiem.

Eiropas Parlamenta deputāte Maria do Ceu Patrao Neves (Portugāle, EPP) sadarbībā ar *Copa-Cogeca* organizē diskusiju par godīgu pārtikas ķēdi visiem, lai uzsvērtu nepieciešamību ieviest taisnīgumu pārtikas piegādes ķēdēs. Šobrīd, neatkarīgi no tā, cik labs ir KLP un kādu atbalstu saņems lauksaimnieki, ar to nebūs pietiekami, lai panāktu godīgas pārtikas piegādes ķēdes. Daudzas saimniecības tiks likvidētas, ja turpinās pastāvēt negodīgas pārtikas piegādes ķēdes. Godīgas pārtikas ķēdes nodrošinās lielāku piedāvājumu patērētājiem, godīgu konkurenci starp ražotājiem, uzņēmējdarbības iespējas lauksaimniekiem.

PROJEKTU LĪDZFINANSĒ
EIROPAS SAVIENĪBA

ELFLA

EIROPAS LAUKSAIMNIECĪBAS FONDS LAUKU ATTĪSTĪBAI:
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS

Paulo Guveia (Copa-Cogeca direktors): Svarīgi, ka ES lauksaimnieki nodrošina 500 miljonus iedzīvotājus ar pārtiku. Kopš 2007. gada *Copa-Cogeca* ir bijusi iesaistīta pārtikas piegādes ķēžu jautājumu virzīšanā. *Copa-Cogeca* nevar piekrist tādiem godīgas pārtikas piegāžu ķēžu veicināšanas nosacījumiem, kas vēl vairāk palielinātu lauksaimnieku un kooperatīvu darbības uzraudzību. Lauksaimnieki grib biznesa attiecības pārtikas piegādes ķēžu ietvaros.

Marc Rosiers (Copa-Cogeca viceprezidents darba grupai par Pārtikas ķēdēm, Beļģijas Flandrijas lauksaimnieku pārstāvis): Būtisks ir taisnīgums un caurspīdīgums. Mēs gribam sistēmu, kurā ir skaidri definēti nosacījumi lauksaimniekiem, procesiem un patērētājiem.

Christine Tacon (Lielbritānija): 2013. gada janvārī Lielbritānijā tika izveidots jauns amats - pārtikas preču tirgus tiesnesis (*adjudicator*) (<https://www.gov.uk/government/organisations/groceries-code-adjudicator>), kura tiesības un pienākums ir uzraudzīt godīgu pārtikas piegādes ķēdes darbību un tirgus dalībnieku godīgu sadarbību. Kā iemesls šādas institūcijas izveidošanai bija situācija, kas bija izveidojusies 2010. gadā, kad ražotāju grupas vēlējās panākt lielākas produktu iepirkumu cenas lielveikalos, kā rezultātā 10 lielveikali ar apgrozījums 10 miljrd. £ gadā apvienojās un izveidoja vienotu apvienību, lai cīnītos pret ražotāju prasībām un panāktu izdevīgākus produkcijas iepirkumu noteikumus. Ir izstrādāts mazumtirgotāju (t.sk. lielveikalu) un piegādātāju sadarbības kodekss. Gadījumā, ja mazumtirgotājs uzspiež neizdevīgus nosacījumus ražotājiem, ražotājs iesniedz sūdzību institūcijā. Lai iesniegtu sūdzību, jāreķinās ar diezgan lielām izmaksām, tāpēc bieži vien mazumtirgotāji paši izvērtē, kurš pārkāpis godīgas tirdzniecības kodeksu. Tiesību institūcijai ir tiesības veikt neatkarīgu izmeklēšanu par negodīgas sadarbības pārkāpumiem un ar izmeklēšanas rezultātiem tiek iepazīstināta sabiedrība un Parlaments. Ja mazumtirgotāji (piemēram, lielveikali) savstarpēji vienojas par mazumtirdzniecības cenām, tad sods ir 10% no gada apgrozījuma. *Tesco* gadījumā tie būtu miljardi £. Saņemot sūdzības *adjudicator* tiek ar iesaistītajām pusēm, dodot iespēju labot situāciju, bet, ja pārkāpumi tiek veikti vēlreiz, tad tiek uzsākta izmeklēšana. Šobrīd notiek darbs pie savstarpējas uzticības iegūšanas no tirgus dalībnieku puses, lai negodīgas prakses gadījumos tiktu iesniegtas šādas sūdzības. Katra gada martā tiks izstrādāts paveikto darbu gada pārskats un 2014. gada jūnijā tiks organizēta konference, kurā tiks ziņots par *adjudicator* darbības rezultātiem. Uz šo konferenci aicināti piedalīties arī interesenti no citām valstīm – arī Latvijas lauksaimnieku pārstāvji.

David Gouveia (Portugāles valdības pārstāvis) iepazīstina ar Portugāles iniciatīvās godīgu pārtikas piegādes procesu veidošanā. Ir izveidota platforma „PARCA”, lai uzraudzītu pārtikas piegādes procesu. To 2010. gada oktobrī izveidoja Portugāles Zemkopības ministrija un Ekonomikas ministrija. Platforma apkopo un uzrauga informāciju par līgumiem, iepirkumu un pārdošanas cenām, sekmējot dialogu starp ražotājiem/iegādātājiem un tirgotājiem.

Erling Hjelmeng (Oslo universitātes Juridiskās fakultātes profesors) iepazīstina ar Norvēģijas veiktajiem pasākumiem godīgas pārtikas piegādes sistēmas izveidē. Norvēģijā tika izveidotas divas komitejas 2010. gadā un 2012. gadā ar mērķi aizstāvēt patērētāju intereses – veselību, cenu, kvalitāti, produktu piedāvājumu un pieejamību. Tirgus dalībniekiem būtu jāstrādā, ievērojot labu praksi – godīgumu un ilgtspēju. Norvēģijā joprojām pastāv problēmas, kad piegādātāji nostājas pret patērētājiem, tiek noslēgti negodīgas sadarbības līgumi. Tā kā

pastāv dilemma starp godīgumu un efektivitāti, Norvēģijas zinātnieki ir pētījuši, cik liela sakarība pastāv starp godīgumu un efektivitāti un kā tie ietekmē viens otru. Pētījuma rezultātā tika apliecināts, ka pastāv korelācija starp godīgu rīcību un uzņēmuma efektivitāti – godīgums var sniegt lielāku efektivitāti uzņēmuma ilgtermiņā gan no patērētāju, gan darbinieku puses. Godīgas tirdzniecības rezultātā ieguvēji būs gan patērētāji, gan tirgotāji. Likumdošanas komiteja rosina noteikt vērtības, uz kurām būtu jābalstās, noslēdzot sadarbības līgumus, un kā galvenā vērtība ir jānosaka patērētāju vērtības.

Miguel Minguet (Spānijas lauksaimnieks) norāda, ka katras valsts likumdošana pārtikas piegādes procesiem ir atšķirīga no ES regulām. Spānijā ir 4000 bioloģiskās saimniecības, kuras pēc lieluma ir tikpat lielas kā 2 saimniecības Dānijā. Lai tiktu lemts par finansiālu atbalstu bioloģiskajām saimniecībām, būtu jāizvērtē, vai tās ir efektīvas vai neefektīvas. **Neefektīvas ir tās saimniecības, kuru apgrozījums ir mazāks nekā gada laikā saņemtie ES un valsts atbalsti.** Problēma Spānijā lauksaimniekiem ir tāda, ka ir daudz nelielas zemnieku saimniecības (liels piedāvājums), bet viens galvenais produkcijas uzpircējs, kurš diktē tirgus cenu visā valstī. Arī tie daži reģionālie produkcijas uzpircēji, kas ir, paši nenosaka cenu, bet gaida, kādu cenu nosauks lielākais tirgus dalībnieks un izmanto šo lielā uzpircēja cenu, līdz ar to praktiski iepirkuma cenu produktiem nosaka viens tirgus dalībnieks. Arī sadarbība ar lielveikaliem ir neizdevīga, jo lielveikali vēlas iepirkt produkciju par pašizmaksu, lai varētu klientiem piedāvāt lētus produktus, tādējādi pievilinot klientus uz veikalu un zinot, ka pārķot lētus produktus, tiks nopirkti arī citi – dārgākie produkti. Lauksaimniekam ir jādarbojas negodīgas konkurences apstākļos.

Maired McGuinness (Eiropas Parlamenta Lauksaimniecības komitejas locekle, Īrija, EPP): Nākotnē no lauksaimniekiem tiek prasīts arvien vairāk, bet KLP 2014-2020 finansējums ir samazināts. Konkurences likums vienmēr runā par patērētāju, par pārāk augstajām pārtikas cenām. Kad tiek runāts par patērētāju ieguvumiem, neviens nerunā par cenu – kurš apmaksā mazumtirgotāju piedāvātos bonusus pircējiem. **Pērķot 2 vistas, ir jāmaksā tikai par vienu – neviens neaizdomājas, ka otru vistu nedāvina lielveikals, bet gan lauksaimnieks!** Sabiedrība pieprasa lētāku pārtiku (mazāki ienākumi lauksaimniekiem) un tajā pašā laikā arī apdzīvotus un sakoptus laukus, kas jādara lauksaimniekiem. Lauksaimnieku balsīm ir jātiek vairāk sadzirdētām.

Eiropas Parlamenta deputāte Maria do Ceu Patrao Neves norāda, ka **lauksaimnieks vienmēr sedz izmaksas – jebkurā tirdzniecības darījuma rezultātā.**

Agnese Hauka

Paraksts

PROJEKTU LĪDZFINANSĒ
EIROPAS SAVIENĪBA

EIROPAS LAUKSAIMNIECĪBAS FONDS LAUKU ATTĪSTĪBAI:
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS